

BİR ÖYKÜ ÜZERİNDEN YAZINSAL DİL VE YAZINSAL İLETİŞİM

Melik BÜLBÜL¹

Öz

Yazınsal metinlerin yapı taşları olan yazınsal öğeler, farklı dil kullanımları, farklı çağrışımlar halkaları ve farklı okuma beceriler gerektiren süreçlerin üzerine konumlanmaktadır. Bu bakımdan yazınsal dil diğer metin türlerinden oldukça ayrı bir iletişim ortamı yaratır okuruna. Yazınsal iletişim, yazınsal metinlerle yürütülen anlamlandırma çalışmalarında, okurundan aktif, üretken, yaratıcı ve dil ötesi anlam çözümlene yetisi gelişmiş becerileri ister. Ele alınan bu çalışmada, yazınsal bir tür olan kısa öykü dünyasından elde edilen verilerin, yazınsal iletişime dönük olarak yansımaları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yöntem olarak, okur odaklı okuma süreçleri, Alımlama Estetiği kuramı verileri ve metinsel iletişime dayalı çözümlene stratejilerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yazınsal dil, yazınsal iletişim, kısa öykü.

Literary Language and Literary Communication through a Story

Abstract

Literary elements, the building blocks of literary texts, are located on processes requiring different language use, different connotations circles and different reading skills. In this respect, literary language creates a quite separate communication context for its readers compared to other text genres. Literary communication requires its readers to have active, productive, creative, and metalinguistic semantic analysis skills for the interpretation studies conducted through literary texts. In the present study, the reflection of the data, obtained

---

¹Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi ABD Öğretim Üyesi, bulbulm@atauni.edu.tr

from short story world, a literary genre, towards literary communication was tried to be presented. Within this context, as the method, reader oriented reading processes, data of Reception Aesthetic theory and analysis strategies based on textual communication were utilized.

Key Words: *Literary language, literary communication, short story.*

Giriş

Yazınsal değerde öğeleri ortaya çıkarmak için, dil ve yazın kuramcılarının değişik platformlarda, farklı yaklaşımlardan oluşan, bazen örtüşen bazen de ayrışan düşünceleri vardır (Yapısalcılık, Rus Biçimciliği, Yeni Eleştiri). Metnin işlevsel örgütlenişinin kendine dönük bir işlem olduğunu savlayan kuramcılardan, metnin anlaşılmasında metin dışı ilişkilerin etkili olacağını savunan kuramcılara değin tüm yaklaşımlar, yazınsal metnin öyle veya böyle ne denli yazınsal öğeler içerdiğini ölçmeye yönelik çalışmalardır (Bülbül 2008, 94). Dil, yazınsal kimliğe bürününce, yazınsallığın gereğin normal olarak kullanılan biçiminin dışına çıkması gerekecektir. Yani alışkanlığını kıracaktır (Defamiliarisation/Verfremdung). Bir başka anlatımla sanatsal oyunlarla yapıtı oluşturan etmenlerin ustalıklı saklanması, yer değiştirilmesi ve diğer becerilerle yeni bir dil yaratılması anlamına gelmektedir. Felsefe ikliminden bakılacak olursa, düşüncenin normal akış formunda bu eylem yapılırsa, düşüncede alışkanlığın kırılması demek olur ki, bu da felsefe yapmanın önemli bir parametresidir. Yazınsal dil ve yazınsal iletişimin, yazınsal yapıtlardaki belirleyici etkisini ayrıntılarıyla irdeleyen Bülbül, *İmgesel İletişim* (2005), adlı çalışmasında konuyla ilgili olarak şu çarpıcı notu düşer: *Dilin sözcüksel ifade engellerini dili derinleştirerek, onu boyutlandırarak ortadan kaldıran gizil güce egemen varlık...*. Yazarın yaratıcı yanını betimleyen bu ifade, devamla yazınsal metnin evrenine uzanır:

Metin, yazınsallık öğeleriyle varlığını konuşlandırmış sanatsal yaratıdır. Estetize oluşun en yalın biçimi. Sözcüksel biçimlerde anlamsal derinlikleri sağlayan barınak. Yaratıcı güç olarak dış dünyayı yapıtı halinde sunan yazar ile bu yapıtı üreten, devindiren, alımlayıcı güç olan okurun iletişim ortamı. (Bülbül, 2005, 40).

Zimmermann da *Yazınsal İletişim* (1977) adlı çalışmasında, iç ve dış Konuşmalardan, iç dil ve dış dil'den söz eder. Zimmermann, Jacobson'dan aktararak dilin yazınsal ortamdaki işlevinden yola çıkarak dil ötesi ve yazınsal işlevlerinin birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğuna vurgu yapar. Seslerin çekiciliğine göre sözcüklerin anlamlarıyla oyun sürdürme anlamına gelen yazınsal dil, gitgide dilin koyu belirleyici kullanım biçiminden sapar ve bilinen normunun dışına çıkar (Bkz. Zeller, 1995, 178). Hermann Hesse'nin *Bäume sind Heiligtümer* (Hesse, 2007, 111) adlı bir öyküsü ölçeğinde yazınsal iletişime yönelik bir somut bir anlam getirecek olursak, metin evreninden çarpıcı izleri buraya aktarabiliriz:

Mein Amt ist, im ausgeprägten Einmaligen das Ewige zu gestalten und zu zeigen. Ein Baum spricht: Meine Kraft ist das Vertrauen... Ich vertraue, dass meine Aufgabe heilig ist." (Benim kutsal görevim, eşsiz bir güzellik içinde iz bırakan ebediyeti biçimlendirip ve bunu göstermektir. Yine bir ağacın dilinden dökülen şu olmalıdır: Benim gücüm güvenin ta kendisidir... Görevimin kutsallığına da güvenim tamdır. (Hesse, 112).

Mistik derinlikte ve iç kuşatıcı olan ifadeler, yazınsallık özellikler ve çağrışımsal gücü gereğince, iletişime dönük bir takım dil ötesi çağrışım halkalarını duyumsatmaktadır. Yazınsal dilin gereği olan, okuru/alımlayıcıyı yorarak ve anlam(lar)ı dolaylı yoldan; düşündürerek aktarma, metin örsü içinde kendine özgü bir iletişim ağı üzerinden sunulmaktadır. Okurun düşleminde sarsıcı etkiler yaratan yazınsal dilin, somut çizgilerle izdüşümlerine Hesse'nin *Bäume sind Heiligtümer* adlı öyküsünde yer alan ifadelerden de tanık olabilmek ayrı bir zenginlik sunmaktadır. Söz sanatlarıyla yoğunlaştırılmış metin, okuru dilin ötesinde anlam katmanlarının oluşturduğu çok boyutlu (Multidimensional) bir evrene çekmektedir. Yazar kişileştirme, tekrarlar, abartı, sapmalar, vb. gibi sanat öğeleriyle metne felsefesal/mistik bir derinlik katmaktan da geri kalmaz: "Ich vertraue, dass Gott in mir ist." (Tanrının benim içimde, özümde yer tuttuğuna da güvenim tamdır). (Hesse, 112).

Yazın ve Gerçek

Yazar/ şair, bilindiği üzere toplumsal gerçeği dilin yazınsal/sanatsal öğeleri sayesinde yansıtır. Yazının görevi de bu gerçeği kendi perspektifinden

yansıtmaktır. Burada, yansıyan, yansıtan ve yansıtılan olgularının yerlerinin ve işlevlerinin önemini iyi kavramak gerekir. Doğal olarak yazın, kendi yaratısıyla bu yansıtmayı gerçekleştirir. Burada yazının, yazınsal etkisinin gereği, diğer anlatım ve söyleyiş biçimlerinden çok ayrı olan, kendine özgü anlatsal iç dinamikleri vardır. Bu devingenlik yazının yazınsallığının (seziş, duyuş, coşuş, çağrışım, imgeleme... vb.) bileşenleriyle örülü bir süreçtir. Doğal olarak toplumsal gerçeklik ile yazın yapıtının barındırdığı gerçeklik, ya da metnin sunusu olan iç gerçeklik bir takım devingen düşünce üretimi/alımlama süreçlerini etkinleştiren güce sahiptir (Bülbül 2011, 121). Yansıtılan nesne ile yansıyan (iç gerçek) örtüşük değerler gibi görünse de, çok ayrıksı noktalara sahip iki ayrı evrenin fotoğrafı gibidirler. Dış gerçeklik, yaygın kanı ile alımlanabilirken, yani toplumsal yanı ile ortada, açık, anlaşılır durumdayken, iç gerçeklik ya da yazınsal bir değer taşıyan metinsel gerçeklik, bireysel yaratım gücüne dayalı olan bir yansımadır. Bunun estetik hazza dönük ve düşünce üretimini olumlu yönde tetikleyen gizil gücünü de anmadan geçmek doğru olmaz doğal olarak.

Yazınsal metinler üzerinden, onların üretimini, alımlanışını ve açılmasını içeren yazın kuramsal çalışmalarda yazınsallık gereği estetik boyut, dilsel yapılandırma, göstergesel / göndergesel değişim, iletişimsellik, biçemsellik gibi yazınsal ölçütler/öğeler önde gelen değerlerdir. Yazınsal metinlerin, öz göndergesellik yanı ile de daha keskin bir var olma ortamı yaratabildiklerine tanık oluyoruz. Yazınsal bir yapıtın, ancak okunduğu süreçte (Leseakt), yani anlamlandırma ve yorum denemelerinin etkinleştiği ortamda kod açılımı olanaklı olmaktadır. Yazınsal metin, ancak bu yanıyla varlık gösterebilir, yoksa bir sözcük kümesinden oluşan; nesneden öteye bir anlam taşımaz (Ingarden 1988, 235). Çok anlamlılık, alımlanabilirlik, yorumlanabilirlik, söyleşimsellik gibi yazınsal ölçütler, yazınsal metnin içerdiği ve yansıtmaya çalıştığı gerçeğin dokusunda kimi özgün müdahaleleri dayatır. Okur, beğeniyle okuma, üretme ve metnin estetik etkisinde yeni üretim süreçleri başlatabilir ve bu sayede kendisinden uygun yönlendirmeler oluşturması beklenebilir. Yazınsal metnin işlemek için ele aldığı gerçek olgusuyla, yazınsallık süreçlerinden damıtarak çıkardığı, okura dönük, yazınsal söyleme bürünmüş gerçek çokgenli bir işlevle donatılmış bir olgudur. Yani yansımanın yansıması. İç içe aynaların oluşturduğu bitimsiz bir yansı dünyası ve gerçeği. Her

yazın metninin bir iletisi olabileceğinden, bunun bir alımlayanının da olabileceği kuşkusuzdur. İletiyeye bürünmüş gerçek, okurun imgeleminde yeni üretimsel, düşsel bir form oluşturacaktır. (Bkz. Kula, 2007).

Bu ortak dizgeye ulaşan okur, dış gerçekliğin yazınsallık boyutuyla donanmış biçimini alımlamaya çalışarak anlamlandırma süreci başlatabilecektir. Bülbül, konuyla ilgili olarak şu saptamayı yapar:

Yazarın yansıttığı gerçek'i yazınsal ortak kodlarla çözümleyen okur, yine onun imgesel/anlamsal olarak yeniden kurgulanmış dünyasına akan okur, bu düşlemsel geçişlerin baş figürüdür. Nesnel- öznel geçişlilik, dış dünyadan (rational) alımlayanın iç dünyasına, imgesel iç odaklayımına (irrational) akarken, nesnel gerçek el ve boyut değiştirir. (Bülbül, a.y. 91).

Ele aldığımız öyküden kimi satırları buraya taşıyarak dış gerçek ile yazınsal metinde yapılandırılmış gerçeğin ayrıksı noktalarına tanık olabiliriz:

Bäume sind Heiligtümer. Wer mit ihnen zu sprechen, wer ihnen zuzuhören weiß, der erfährt die Wahrheit...Ich vertraue, dass Gott in mir ist...Aus diesem Vertrauen lebe ich. Wenn wir traurig sind und das Leben nicht mehr gut ertragen können, dann kann ein Baum sprechen: Sei still! Sieh mich an! Leben ist nicht leicht, leben ist nicht schwer. (Ağaçlar kutsal varlıklardır. Onlarla konuşmayı, onlara kulak vermeyi beceren insan, hakikati öğrenir... Tanrı'nın içimde, özümde yer ettiğine itimadım tamdır... Beni yaşatan, ayakta tutan bu güvendir... Kederli olduğumuzda ve yaşam da artık iyice katlanılmaz olduğunda ise, bir ağacın ağzından dökülebilecek düşünceler şunlardır: Sakin ol! Bana bir bak! Hayat kolay değil, zor da değil yaşamak!). (Hesse, 112).

Görüldüğü gibi anlatım tutumu, bir takım söz sanatlarıyla da boyutlanarak, (Kişileştirme, eğretileme, çıkarma, ekleme, tekrarlar, sapmalar... vb.) metaforik ifade zenginliğinden yararlanıp dış gerçeğin sır(rını) perdesini delmektedir. Kendi yazınsal gerçeğini kurup, okurun düşleminde yeni yaratılara etki ederek onun düşüncelerine yeni katmanlar kazandırmaktadır. Bu yaratısal güç, ancak yazınsallığın sağlayacağı estetik tadımlıkta gerçekleşen bir olgudur. Yazınsallık, dil varlığının zengin ve verimli yatağında konuşlanmış bitimsiz bir

evrendir. Bu yanıyla yaratım ve devinim gücünü de içinde barındırır yazınsallık. Yazınsal tür olarak kısa öyküler de kendine özgü metin örsü gereği, pek yoğun bir yapıya ve anlam katmanlarına sahiptir.

Bu katmanların oluşturucuları olan yazınsal değerler, söz sanatları, biçim, biçem, kurgu/yapı, söylem, imge, araçsal öğeler, metin örsü, bağlam, yazınsallaştırma, öz göndergesellik gibi ölçütlerden oluşur. Bu öğeler sayesinde yazınsal metin, kendi dil varlığını yaratır ve iç gerçeği ile iletisini yeni oluşturulmuş derinlikler ve anlamsal boyut ve derinlik ölçüğünde okuruna sunar. Çağırışım gücüne ve imgesel düzleme dayalı veriler, okurun estetik zevke dönük alımlama süreçlerini de etkinleştirerek, yeni yaratılara zemin oluşturur. Kısa öyküler, yazınsal dil ve yazınsal iletişimi sayesinde okurun alımlama ve açıklama becerilerine önemli ölçüde katkı sağlarlar. Yazınsal iletişimin ana erekları arasında bulunan okurun, iletişim kanalında dilsel bağım öteki ucunda bulunan alıcı olarak, alımlama sürecine katılmasını sağlamak da göz ardı edilemeyen bir olgudur. Bu da sonuç olarak bizi, yazın yoluyla dil eğitiminin kolaylaştığı noktasına götürür.

Yazınsal Söylem ve İmge

Dil olgusunun zihin tarihine, diğer yazınsal öğeler gibi söylem ve imgesellik kavramları da damgasını vurur. Bu kavramların kod açılımı, dil dizgesine dönük kavram, imge ve anlam derinliğini/zenginliğini dışa vurur. İmge ile ilgili olarak, yazınsallığın oluşturucu öğelerinden olması nedeniyle şunlar söylenebilir:

Yazınsal yaratı, varlığını, sürekliliğini koruyabilmesi için, vazgeçilmez bir derinlik olan bu olguya gereksinim duyar. Bu olgu imgedir. Belli sanatsal yaşlarla biçimlendirilmiş, üretilmiş bir nesne olarak ele alınabilir imge. Bir kavram olarak insan zihninde bir yankılanmadır, bir çizimdir imge. Zihinsel bir yansıma. Okur, yazarın bildirisini alımlama sürecinde bu imgesel güç sayesinde sözcükleri ve göndermeleri olan nesnelere ayrıntılandırıp özümser. (Bülbül, 2008, 99).

İmge, bu yanıyla kavramda yeni derinlikler ve anlamda yeni katmanlar yaratmaya el verişli zihinsel faaliyetlerin etkinleşmesini hazırlayan bir süreçtir.

Düşlem gücüne dayalı bir süreç, bir yaratım faaliyetidir. Yine Hesse'nin öyküsünden metinsel uzantılara bir göz atacak olursak, imgesel düzlemde yer alan açılımlara kolaylıkla tanık oluruz:

Ich weiß nichts von den tausend Kindern, die in jedem Jahr aus mir entstehen. Ich habe das Geheimnis meines Samens zu Ende, nichts anderes ist meine Sorge. (Her yıl benden türeyen binlerce yavruyu bile tanımam, bilmem ben. Kendime özgü üretimimin sırrını ebediyete dek yaşarım ben ve bundan başka da bir kaygı taşımam zaten. (Hesse, 112).

Anlaşılabacağı gibi, imgesel bir düzlem oluşturan bu ifadeler okurun/alımlayanın düşünme süreçlerinde yeni çizimler, düşlemler yaratabilmektedir. Bunu hem de sarsıcı bir tonda gerçekleştirir. İmgenin resmi yapılmaz, ama imge olmadan resim (zihinsel tasarım) gerçekleşemez, derken İnce (2001), yapıtın oluşturduğu imge, kendi dışında okurun zihinsel sürecinin üretime dönük uzantısındadır demek istiyor olmalı. Demek oluyor ki, yazınsallık öğelerinden imgesel düzlem ve yazınsal söylem, yazınsal değerler oluşturucu etmenlerindedir. Ancak bilindiği gibi yazınsal öğeler içerik, anlatım ve dış bileşenlerden başka bir takım oluşturucuları da zorunlu kılar. Çok açıklılık, çok boyutluluk, çok katmanlılık (Sinnschichten/ Sinnknoten), çok anlamlılık (Mehrdeutigkeit), devingenlik, çağrışımsal yapı (Appelstruktur der Texte) (Iser, 1988, 228) gibi öğeler de yazınsallık olgusunun vazgeçilmezleri arasındadır.

Önemli bir yazınsallık göstergesi olarak değerlendirilen yazınsal söylem, ayırt edici işleviyle yazınsal yaratımın önemli öğesidir. Öykülerde yer alan düşünce yoğunluğu ve derin yapılanmaları, geniş anlam ve anlatım biçimleri, özgün anlatım dili ve şiirsel söyleme (prosaische Lyrik) dayalı yaratımlar, yazınsallık öğeleri olarak (İnce, 2001, 20) alışkanlığı kıran bir söylem biçimini de zorunlu kılar. Şiirsel tadımlıkta biçimlendirilen öykülerin yapısı, dokusu, melodisi, müzikalitesi, sözcük dizilimi, ahengi ve diğer bileşenleriyle sıradan söylem biçimlerinden uzaktır. Yazınsal söylem bu yanı sıra, Özdemir'in (Özdemir, 2002, 204-205) ifadesiyle zihinsel bir biçimdir. Beyin kıvrımlarında yaratılan gerçeğin, devingenlik kazanmış resimlerinin iz düşümleridir. Yazınsal söylem, kendine özgü ileti ve anlatı gücüyle anlama için normları ters yüz eder ve gülmeye katılmış özel bir acı tadı yaratabildiği gibi, acıya katmış bir gülüş tadı da yaratabilmektedir.

Yazınsal ürünler varlığını dilsel birliklere borçlu olduklarından, bu birliklerin şifre çözümü sonucu metinsel çözümlenmeden söz edilebilir. Yani iyi bir dil eğitimi, yazınsal ürünlerin daha sağlıklı anlamsal çözümlenmelerine ön ayak olur. Dil eğitimi ile yazınsal zevke dönük metin çözümlenme etkinliği iç içe geçmiş, ardışık eylemlerdir bu anlamda. Uçan sözcük (geflügeltes Wort) deyimi bu noktada varlığını daha güçlü hissettirmektedir. Yani, alışılmış dilsel normların ötesinde alışılmamış dil kullanımlarıyla varlık bulmuş söz. Sanatın varoluş serüveninin kalıcılığı. Yazın, güzel olanın büründüğü bir evrendir bu haliyle. Doğal olarak bu evrenin açılınması, okuruna sunulması belli ölçütlerde dil eğitimi ile kazandırılacak dil öğrenme/öğretme süreçlerini zorunlu kılacaktır. Yalnız buradaki eğitim kavramına da açıklık getirmek yerinde bir yaklaşım olacaktır. Çünkü yazın eğitimi diğer disiplinlerde var olan eğitim süreçlerinin aksine, var olanı aktarmakla sınırlı kalamayacak olan bir potansiyele sahiptir. Diğer disiplinler, bilgiyi dönüştürmeden, değiştirmeden kendi anlamsal iletisi ve biçimsel haliyle aktarmayı amaçlarken, yazınsal ileti var olanı, olması gerekenle iç içe geçirerek, hem yaşamın içinden ve hem de yaşamın olması gerekenlerinden yararlanarak çift dokumalı bir işlemde geçirir kendisini. İnsan bu haliyle, onda hem kendisinin bilinenlerine ve hem de gizil güçlerine ulaşmak olanağı bulur.

Bu süreçte diğer uğraşılardan farklı olarak tadılmamış bir zevk ve çabanın varlığına da tanık olur okur. Bu, yazınsal uğraşının kendine özgü yanını tanımlar. İnsana ait içsel yaşamın tüm ayrıntılarına varabilmek, yüksek düzeyde anlama ve değerlendirme becerileri edinmek, hiç olmadığı kadar kolaylaşır bu sayede. Yazın eğitimi, bir olguyu dile getiriliş biçiminin, yani nasıl olması gerektiğinin belirlenmesiyle de diğer alanlardan farklı olduğunu ortaya çıkarır. Çünkü yazınsal iletişim, yalnız kendi konusunu dile getirmekle kendini sınırlı saymaz, aksine bu dile getiriliş biçiminin kalıcılığını ve yaratısal gizil gücünün de hissettirilmesini öne çıkarır. Yazınsal fark burada kendini daha açık olarak gösterir. Anlatım biçimi ve anlatım tutumu yazınsal yaratılarda okuru kendi evrenine çekmesi bakımından, üzerinde durulması gereken değerde eylemlerdir. Bir şairi ya da yazarı kalımlı kılan da bu özellikleridir. Her yeni öğrenme yeni bir varoluş ve yeni bir yaratımdır. Bu da yazınsal iletişim ile sağlanabilen bir etkinliktir. Yani, yazınsal yaratı, okuru kendi anaforu içinde kutsanmışçasına cezbeder, onu yaşamın ve yaratımın bilinmeyenlerine sürükler ve bu keşif

yolculuğunda ona kimi donanımlar sağlayarak bıraktığı yerin bir adım önüne çıkarır.

Her yeni okumada bu ilerlemeler devamlılık gösterir. Bitimsiz bir düşünce açılımının, doyumsuz bir serüveni gibi. Yazın eğitimi, farklı yanıyla farklı okumaları ve farklı anlamaları zorunlu kılar. Bu kendi varlığına ve dokusuna uygun bir alımlamanın gerekliliğinden ileri gelmektedir. Bu demek oluyor ki, yazınsal metinlerin anlaşılma normları da farklılık gösterir. Onlar günlük yaşamımızda karşılaştığımız kullanmalık metinlerin ötesinde, kendi iletişimiyle ve yapısıyla özellik kazanmış, başka çözümleme ölçütleri gerektiren bir dokuya sahiptirler. Farklı anlaşılma formasyonunda olan yazınsal metinlerin açıklanması da farklı metodik yaklaşımları zorunlu kılar. Anlaşılma için ortaya konan metin ile onu anlamak için yola koyulan okur (nitelikli okur), ortak bir noktada buluşabilirlerse yazınsal iletişim gerçekleşebilir.

Yazınsal yapıt bilgi taşımayı ya da aktarmayı amaçlamaz. Estetik değerde bir bakış kazandırmak da önemli erekleri arsındadır onun. Çünkü yazınsal yapıt bilindiği gibi, yazınsallık değerleri üzerine konumlanmış, arka plan- ön plan ilişkisi, derin yapı- yüzeysel yapı, ifade- içerik, gösterge ve anlam, çok anlamlılık- örtüşük anlamlılık, katmanlar ağı gibi pek çok bileşenlerden oluşan yoğun bir dokuya sahiptir. Bu dokunun açıklanması beraberinde kimi becerileri zorunlu kılar. (Bkz. Gadamer, 1981, 92). Yazın eğitimi, bir de bu yoğun doku açısından değerlendirmek yerinde olacaktır kanaatindeyim. Doğal olarak yazınsal metinleri çözümlemeden tek bir anlamdan söz etmek olası görünmemektedir. Çok anlamlılık veya okurun içinde bulunduğu ortam koşulları gereği, her bir okuma süreciyle birlikte aynı metnin yeniden boyutlanarak/türevleşerek farklı anlam katmanlarını doğurması kaçınılmazdır. Yazınsallığın gereklerinden bir de budur. Anlamın, okuma süreçleriyle değerinden kaybetmeden yeniden değer kazanması.

Ders ortamında da yazınsal metinlerin bu çok anlamlılık özellikleri dikkate alınarak, öğrencilerin yönlendirilmeleri bu tarzda gerçekleşmeli. Onlara serbest çağrışımlar yoluyla olabileceği gibi, kimi metinsel güdümlerle de çözümleme olanakları sunulmalıdır. Çok bakışlı yaklaşımların yazınsal metinlerin anlam çözümlemelerinde esas olacağı unutulmamalıdır. Okur, bu ortamda tek ve saklı bir anlamın tutsağı gibi onun ardından koşturmamalı. Bu,

yeni yazınsal metin çözümlemelerine de aykırı bir tutum olur zaten. Okur, kendi varlık bilinci ve ortam özelliklerini dikkate alarak, olası anlam çıkarımlarına da yer verebilmeli ve çok anlamlılığın gereklerini ortaya koyabilme becerisi gösterebilmelidir. Öğretmenin konumu ve yaklaşım biçimleri bu bağlamda yeniden gözden geçirilmeli, geleneksel metin çözümleme biçimlerinin ötesine geçerek, daha okur odaklı yaklaşım biçimlerine de yer vermelidir (Iser, 1988). Çünkü yazınsal metinlerin yorumlama süreçlerinde orta yerde okur vardır. Okur, tüm varoluşsal becerileriyle, nitelikleriyle ve donanımlarıyla yazınsal iletişime katılması gereken biri olarak varsayılmaktadır.

Sonuç

Yazınsal metinler, diğer metin türlerine nazaran yapısal ve şekilsel olarak farklı özellikler gösterirler. Bu farklılar, yazınsal metinler yoluyla, dil içi ve dil dışı iletişim süreçlerinde dikkate alınması gereken özelliklerdir. Dil öğretimi açısından da çözümlenmesi gereken noktalar bu özelliklerdir. Dilsel iletişim, sadece dilsel kuralların yüzeysel aktarımından ibaret olmadığından, bunun ötesinde yazınsallık özelliklerinin çözümlenmesiyle gerçekleşen karmaşık bir faaliyettir aynı zamanda. Yazınsal iletişim, bu anlamda dilsel iletişim süreçlerini de içeren çok boyutlu bir uğraştır. Yazınsallık değerlerinin şifre çözümü ile birlikte, dilsel işlevler çok yanlı olarak çözüme kavuşur. Bu sayede okur/öğrenen yazın-dil iletişimi sürecine aktif olarak katılma imkânı bulur ve metinler gerçekleştirilecek olan iletişim ağı, daha esnek, daha işlevsel ve daha elverişli bir ortamda gerçekleşmiş olur.

Kaynaklar

- Bülbül, M.** (2005). *İmgesel İletişim*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Bülbül, M.** (2008). *Yazınsal Metinlerde Anlam Oluşturucu Bileşenler*, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 4, S., 34, Adana.
- Bülbül, M.** (2008). *Seçme Kısa Öyküler ve Karşılaştırmalı Öykü Çözümlemeleri*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Bülbül, M.** (2011). *Yazın Eğitimi ile Dil Eğitimi*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Gadamer H. G.**, (1981). *Truth and Method* (Tr. William Gelen – Doepel). London, Great.
- İnce, Ö.** (2001). *Şiir ve Gerçeklik*, İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Ingarden, R.** (1988). *Die Konkretisierung der dargestellten Gegenständlichkeiten,: Rezeptionsästhetik*, hrsg. von R.Warning,UTB W. Fink Verlag, München.
- Hesse, H.** (2007). *Saemtliche Werke in 20 Baenden und 1 Registerband*, Hrsg. Von Volker Michels, Suhrkamp Verlag, Frankfurt/M.
- Zeller, B.** (1995). *Hermann Hesse, mit Selbstzeugnissen und Bilddokumenten*, Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH, 1963.
- Iser, W.** (1988). *Appelstruktur der Texte, Hrsg. Von R. Warning, Rezeptionsaesthetik*, UTB, München.
- Zimmermann, H. D.** (1977). *Yazınsal İletişim*, (Çev. Fatih Tepebaşı), Çizgi Kitabevi, Konya.
- Zimmermann, H. D.** (2001). *Von Nutzen der Literatur*, Suhrkamp Verlag, Frankfurt a. M.
- Kula, O. B.** (2007). *Türkçenin Bilim Dili Olarak Gelişimi: Yazın Bilim Kavramları Bağlamında Bir yaklaşım*, Littera, Edebiyat Yazıları, haz. Cengiz Ertem.
- Özdemir, E.** (2002). *Eleştirel Okur*, (2002). Eleştirel Okuma, Bilgi Yayınları, İstanbul.
- Özünlü, Ö.** (1997). *Edebiyatta Dil Kullanımları*, Doruk Yayınları, Ankara.